

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
результатів дисертації Попової Марії Дмитрівни
«Трансформація естетичних практик китайської лірики
(на прикладі творчості «туманних поетів»)),
поданої на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 03 Гуманітарні науки
за спеціальністю 35 Філологія

Актуальність теми дослідження визначається назрілою необхідністю вивчення знакової для модерної китайської літератури творчості «поетів-туманників» у руслі осмислення її естетичної складової, що уможливило цілісне й глибоке розуміння провідних тенденцій розвитку китайського модернізму в цілому. Трансформація уявлень про естетичні категорії і практику їх уживання у модерній китайській літературі дає підстави висновувати про рушійні сили літературного процесу в Китаї в цілому. Під естетичною практикою модерної китайської лірики розуміємо сукупність специфічних художніх засобів та прийомів виразності, що застосовуються для реалізації естетичних категорій (зокрема поетики краси/потворності) в ліричному тексті.

Дисертація М.Д. Попової має безпосередній зв'язок з такими актуальними напрямками наукових досліджень, як компаративне вивчення явищ національних літератур із погляду синхронії і діахронії, аналіз трансформації та адаптації світового інтертексту в національних літературах.

Зв'язок дисертації з науковою темою. Тема дисертаційної праці відповідає основним напрямкам дослідження науково-дослідної теми кафедри української літератури, компаративістики і грінченкознавства Факультету української філології, культури і мистецтва Київського столичного університету імені Бориса Грінченка «Типологія ідентичностей у художньому і критичному дискурсах» (державний реєстраційний номер 0117U005200).

Метою дисертації було визначення національних та індивідуально-авторських особливостей естетичних практик сучасної китайської лірики на прикладі «туманної поезії».

Задля реалізації поставленої мети авторкою дисертації були розв'язані такі **завдання**:

1. охарактеризувати особливості визначення основних естетичних практик у модерній китайській ліриці;
2. простежити історико-культурний контекст народження та розвитку модерної китайської лірики;
3. визначити специфіку трансформації змістового наповнення естетичних категорій у творах «поетів-туманників»;
4. дослідити рецепцію творчості «поетів-туманників» у Китаї та в середовищах китайської діаспори;
5. проаналізувати внесок течії «туманної поезії» до естетики світового літературного процесу.

Об'єктами дослідження стали поетичні твори, зокрема збірки «Контури вітру» авторства Шу Тін, «Світлий місяць», «Пісня самотнього зі Сходу» Гу

Чена, «Обране» Бей Дао.

Предметом дослідження є трансформація естетичних практик та засобів їх вираження у творчості китайських «поетів-туманників».

Теоретико-методологічну базу дисертації становлять ідеї та концепції, представлені у працях зарубіжних і українських дослідників. Робота спирається на праці українських науковців у галузі теорії літератури (Галич О. А., Ткаченко А. О., Астаф'єв О. Г., Ковалів Ю. А.); праці, присвячені українському віршуванню, поезії та поетиці (Костенко Н. В., Пахаренко В. І., Клочек Г. Д., Левчук Т. П., Наєнко М. К., Довгалевський М. та ін.); теоретичні напрацювання, присвячені китайській літературі (Лисевич І. С., Смирнов І. С., Черкаський Л. Е., Алексеев В. М., Урусов В. Б., Джулія Чанг Лін (Julia C. Lin), Джеймс Дж. Лю (James Y. Liu) та ін.), зокрема теоретичні засади китайського віршування ХХ століття (Ціренова О. Д.); основні положення сучасних теорій естетики (Галич О. А., Завадська Є. В., Белозьорова В. Г., Малявін В. В., Лю Се (劉颯), Се Хэ (谢赫), King-Kok Cheung та ін.); праці, присвячені рецепції творчості «туманних поетів» (Білоус П. В., Астрахан Н. І., Гончарук Р. А., Морозова Л. І., Нагай І. Д., Червінська О. В., Шляхова Н. М., Ісаєва Н. С.); методологічні розробки та типології, присвячені аналізу течій у китайській літературі (Урусов В. Б., Букатая А. М., Турушева Н. В., Болдирєва О. М. та ін.), у тому числі роботи, що аналізують течію «поетів-туманників» (Тищук О. С., Гуль О. Г. та ін.). Зокрема, твори авторів «туманної поезії» у різних аспектах вивчали такі європейські дослідники, як Бонні С. МакДугал, Дж. Мішель, П. Гарріс та ін. Американські вчені С. Лю, К. Ло, Д. Лі (S. Liu, C. Luo, D. Lee) розглядають «туманну поезію» у загальному контексті модернізації китайської культури ХХ століття, а також у взаємозв'язку між західною та китайською поезією. Варто також відзначити роботу вченого з Лейденського університету (Нідерланди) 4опублікованих у Китайській Народній Республіці та на Тайвані. Останнім часом українські вчені-літературознавці приділяють більше уваги творам «поетів-туманників». На належну увагу заслуговують напрацювання поточного десятиліття (2011–2020 рр.) таких дослідників, як Ю. Безверхня, Д. Вишняк, К. Мурашевич. Емпіричною основою аналізу нашої дисертації виступають твори китайських поетів – представників течії Гу Чен (顾城), Шу Тін (舒婷), Бей Дао (北島).

Методи дослідження. Дисертація базується на основоположних засадах компаративістики. Пріоритетними методами дослідження є поєднання **контекстуально-описового, порівняльно-історичного, стилістичного, біографічного, культурно-історичного підходів.** Застосування різних наукових методик дозволило всебічно проаналізувати трансформацію естетичних категорій у віршах туманних поетів. **Контекстуально-описовий метод** став основою для дослідження історичних і культурних передумов розвитку «туманної поезії». Цей метод дозволив зібрати та систематизувати інформацію про соціально-політичну ситуацію, культурні течії та інтелектуальний клімат Китаю в середині 20 століття, що вплинули на формування поетичного стилю. Завдяки контекстуально-описовому підходу стало можливим відстежити, як історичні події, зокрема, культурна революція, знайшли своє відображення в творчості митців цього періоду. **Порівняльно-**

історичний метод дозволив проаналізувати зв'язок між китайською літературною традицією і модернізмом, що дало можливість виявити, як китайські поети адаптували модерністські ідеї до своїх національних культурних та літературних контекстів. Цей підхід також дозволив порівняти елементи китайської традиційної поезії, такі як символізм, метафори та образи, з модерністськими експериментами в інших літературах, зокрема європейській, та визначити, які нові естетичні практики виникли в результаті синтезу цих двох впливів. **Метод стилістичного аналізу** був використаний для дослідження художніх особливостей естетичних практик «туманних поетів». Цей метод допоміг розкрити характерні ознаки їхнього стилю, такі як метафоричність, символізм, а також використання алегорій і ускладненої мовної структури, що відрізняло їх від традиційної китайської поезії. Стилiстичний аналіз дозволив визначити, як ці поети відходили від канонічних форм та створювали нові естетичні практики, які стали знаковими для літератури 20 століття. **Біографічний метод** виявився надзвичайно важливим для аналізу впливу особистого досвіду авторів на їхню творчість. Оскільки багато поетів «туманної поезії» пережили важкі історичні події, їхні індивідуальні переживання часто відображалися у їхніх творах. Дослідження життєвих шляхів цих авторів допомогло з'ясувати, яким чином їхні особисті трагедії, надії та розчарування формували їхню художню практику. **Метод культурно-історичного аналізу** був необхідний для визначення місця «туманної поезії» в китайському та світовому літературному процесі. Цей метод допоміг вивчити взаємодію китайської поезії з іншими національними літературами та літературними течіями, а також вплив світових культурних трендів на китайську літературу в період її модернізації. Культурно-історичний підхід дозволив прослідкувати, як "туманна поезія" стала частиною глобальних літературних процесів і відображала універсальні теми, притаманні модерністському періоду.

Наукова новизна одержаних у дисертації результатів полягає в тому, що вперше в українському китаєзнавстві охарактеризовано особливості естетичних практик у сучасній китайській ліриці на прикладі «туманної поезії», зокрема трансформацію змістового наповнення традиційних естетичних категорій. Визначено специфіку поетичної дихотомії «краса» – «потворність», а також засоби художнього вираження категорій «героїчного», «байдужого» та «боягузливого». Новітнім у дослідженні є виявлення специфіки соціокультурної рецепції творчості «поетів-туманників» у Китаї та в середовищах китайської діаспори. Вперше в українській літературознавчій традиції представлено переклади окремих віршів Бей Дао, Шу Тін, Гу Чена, доповнено їхнє інтерпретаційне осмислення через індивідуально-авторську парадигму естетичних уявлень.

Теоретичне значення роботи полягає в обґрунтуванні трансформацій естетичних практик китайської лірики на прикладі творчості «туманних поетів». Зокрема було уточнено концептуальні категорії ідентичності, стилю та естетики в контексті китайської поезії, що дозволяє визначити специфіку «туманної поезії» як етапу в еволюції китайської літератури та її взаємодії з світовим літературним процесом.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони

можуть бути використані для підготовки курсових, дипломних робіт, літературознавчих розвідок, спецкурсів із теорії літератури та сучасної літератури країн Сходу.

Апробація дослідження. Основні положення й висновки дослідження оприлюднено в доповідях на 6 науково-практичних конференціях, зокрема на одній всеукраїнській: IV Всеукраїнська конференція "Питання сходознавства в Україні" (Україна, Харків, 26.03.2020), у тому числі на 2 всеукраїнських із міжнародною участю: Всеукраїнська (з міжнародною участю) наукова онлайн-конференція «літературний процес: межі толерантності» (Україна, Київ, 08.10.2021); VII Всеукраїнська дистанційна науково-методична конференція з міжнародною участю «Питання сходознавства в Україні» (Україна, Харків, 13.04.2023), та 3 міжнародних наукових конференціях, як-от: Konferencja naukowa stereotypu kulturowe w literaturze, kulturze i języku polaków i ukraińców (Polska, Lublin, 23-24.09.2021) ; IV Міжнародна науково-методична конференції «Сходознавство. Актуальність та перспективи» (Україна, Харків, 24.03.2023); XI Міжнародна наукова конференція «Художні феномени в історії та сучасності (Життя в обмеженнях і без)» (Україна, Харків, 11.04.2025).

Публікації. Наукові результати дисертації висвітлено у 10 наукових публікаціях, із них усі одноосібні: 4 – у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України, 6 публікацій, які додатково відображені наукові результати дослідження. Результати дисертації повною мірою висвітлено в наукових публікаціях.

Наукові статті, опубліковані в наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України:

1. Popova, M. Formation of “Misty Poetry” in Chinese literature of the second half of the 20th century. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія.* № 58. 2022. С. 242–245. ISSN 2409-1154. DOI <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2022.58.54> . Вебпосилання <http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v58/54.pdf>

2. Popova, M. Conceptualization of beauty in the creativity of Misty Poets (Poetry of Shu Ting and Gu Cheng). *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка* № 58. Т. 2, 2022. С.191–194. ISSN (Online): 2308-4863, ISSN (Print): 2308-4855. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/58-2-27>. Вебпосилання https://www.aphn-journal.in.ua/archive/58_2022/part_2/27.pdf.

3. Попова М.Визначення і трансформації естетичних категорій у китайській літературі. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія.* № 62. Т. 2. 2023. С. 85–87. ISSN 2409-1154. DOI <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2023.62.2.20> Вебпосилання http://vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v62/part_2/20.pdf.

4. Popova, M. Artistic and aesthetic understanding of beauty in Chinese poems. *Закарпатські філологічні студії.* Вип.27. Т.1. 2023. С. 226–230. ISSN 2663-4899. DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.27.1.38>. Вебпосилання http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/27/part_1/38.pdf

Публікації, у яких додатково відображені результати дослідження
(статті в інших виданнях, матеріали конференцій тощо)

1. Попова М. Туманна поезія (творчість Шу Тін). *IV Всеукраїнська конференція "Питання сходознавства в Україні"*. (Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, 26.03.2020)
2. Попова М.Д. У пошуках пізнання Піднебесної. Розвінчання українських стереотипів про Китай. *Konferencja naukowa stereotypu kulturowe w literaturze, kulturze i języku polaków i ukraińców.* (Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, 23-24.09.2021) URL: <https://eportfolio.kubg.edu.ua/data/conference/9034/document.pdf>
3. Попова М. У пошуках пізнання Піднебесної. Розвінчання українських стереотипів про Китай. *ТЕКА Komisji Polsko-Ukraińskich Związków Kulturowych* (16), 2021, с. 111–116. ISSN 1733-2249. DOI <https://doi.org/10.31743/tkpuzk.13412>
4. Попова М.Д. Мотиви ідентичності в поезії та художніх біографіях «туманних поетів». *Всеукраїнська (з міжнародною участю) наукова онлайн-конференція «літературний процес: межі толерантності»*. (Київський університет імені Бориса Грінченка, 8.10.2021).
5. Попова М.Д. Визначення і трансформації стетичних категорій в культурі Китаю. *Матеріали доповідей VII Всеукраїнської дистанційної науково-методичної конференції з міжнародною участю «Питання сходознавства в Україні»*. (Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, 13.04.2023). С. 79-80. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/44896/1/O_Horodyska_PSVU_conf_HNU_KU_BG.pdf
6. Попова М. Художньо-естетичне осмислення краси в Китаї. Матеріали доповідей IV Міжнародної науково-методичної конференції «Сходознавство.Актуальність та перспективи». (Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, 24.03.2023). С. 202-204. URL: http://hnpu.edu.ua/sites/default/files/files/Fak_Ist/News/Shodoznavsvo_2023.pdf

Особистий внесок здобувача. Дисертація є відображенням наукового дослідження і теоретичного узагальнення, проведеного одноосібно, та висвітлює результати, отримані одноосібно. Будь-які форми використання праць інших авторів супроводжують відповідні покликання. Здобувачем уперше у вітчизняному китаєзнавстві охарактеризовано особливості визначення основних естетичних практик у модерній китайській ліриці та виявлено трансформацію змістового наповнення естетичних категорій у творах поезії «поетів-туманників». Текст дисертації, анотація написані здобувачем одноосібно. Основні результати та висновки дисертації здобувач отримала самостійно. П'ять публікацій одноосібні.

Структура та обсяг дисертації. Структура роботи зумовлена її загальною концепцією та завданнями. Дослідження складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел (203 позиції, з них 160 – іноземними мовами), додатків і коментаря. Обсяг основного тексту – 167

сторінки, загальний обсяг роботи – 191 сторінка, що відповідає вимогам, встановленим освітньо-науковою програмою Університету «Філологія».

Оцінка мови та стилю дисертації. Матеріал дисертації викладено в логічній послідовності та доступно для сприйняття. Робота написана науковим стилем мовлення, її структура відповідає алгоритму здійсненого автором дослідження.

Зміст, структура, оформлення дисертації та кількість публікацій відповідають вимогам п.6-9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 №44 (зі змінами), наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 №40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», затвердженого Міністерством юстиції України 03.02.2017 за №155/30023.

Дотримання здобувачем академічної доброчесності в дисертації та наукових публікаціях, у яких висвітлено наукові результати дисертації. На підставі вивчення тексту дисертації і наукових публікацій, результатів автоматизованої перевірки на плагіат та їх експертної оцінки, встановлено, що дисертація і наукові публікації виконані самостійно, не містять академічного плагіату, фальсифікації, фабрикації, самоплагіату.

Усі використані здобувачкою в тексті дисертації свої наукові праці без посилання на ці праці були попередньо опубліковані з метою висвітлення в них основних наукових результатів дослідження та вказані в анотації дисертаційної роботи.

Відповідність змісту дисертації галузі знань та спеціальності. За своїм фаховим спрямуванням, науковою новизною і практичною значущістю дисертація М. Д. Попової відповідає спеціальності 035 Філологія, галузі знань 03 Гуманітарні науки. Здобувачем повністю виконано освітню та наукову складову підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти й накопичено теоретичні знання, уміння, навички та компетентності, достатні для розв'язання комплексних проблем у царині професійної та дослідницько-інноваційної діяльності, опановано методологію наукової діяльності.

Рішення.

1. Дисертація Попової Марії Дмитрівни «Трансформація естетичних практик китайської лірики (на прикладі творчості «туманних поетів»)), подана на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 035 Філологія, є завершеною, самостійною роботою, що містить науково обґрунтовані результати, актуальність, наукову новизну, теоретичне та практичне значення і відповідає п.6-9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 №44 (зі змінами), наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 №40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», затвердженого Міністерством юстиції України 03.02.2017 за №155/30023.

2. Дисертація Попової Марії Дмитрівни та наукові публікації, у яких висвітлено наукові результати дослідження, виконано на належному науковому рівні з дотриманням академічної доброчесності.

3. Попова Марія Дмитрівна на високому рівні оволоділа методологією наукової діяльності, набула теоретичних знань, відповідних умінь, навичок та компетентностей. Здобувачка вільно володіє матеріалом.

4. Рекомендувати дисертацію Попової Марії Дмитрівни «Трансформація естетичних практик китайської лірики (на прикладі творчості «туманних поетів»)», подану на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 035 Філологія, до публічного захисту в разовій спеціалізованій вченій раді для присудження М.Д. Поповій ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 035 Філологія.

Головуюча –

доктор філологічних наук,
завідувач кафедри української літератури,
компаративістики і грінченкознавства
Факультету української філології,
культури і мистецтва
Київського столичного
університету імені Бориса Грінченка

Олена БРОВКО

